

6. Vinogradov V. A. Interferentsiia // Lingvisticheskii entsiklopedicheskii slovar / Gl. red. V. N. Iartseva. M.: Sov. Entsiklopediia, 1990. S.197.
7. Vereshchagin E. M. Poniatie «interferentsiia» v lingvisticheskoi i psikhologicheskoi literature// Inostrannye iazyki v vysshei shkole: sb. nauch. st. Moskva: Izdatelstvo «Vysshaia shkola», 1968. S. 103–110.
8. Bairamova L. K. Vvedenie v kontrastivnuiu lingvistiku. Kazan: Izdatelstvo «Kazan. un-ta», 2004. 116 s.
9. Chirsheva G. N. Detskii bilingvizm: odnovremennoe usvoenie dvukh iazykov. Spb.: Zlatoust, 2015. 488s.
10. Nazarova M. K. K pedagogicheskomu aspektu dvuiazychiia. // Problemy dvuiazychiia i mnogoiazychiia. M.:Nauka, 1972. 274 s.

УДК 372.881.111.1

ИНТЕРНЕТ КОММУНИКАЦИЯНЫҢ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Кунбасова Ардак Зиятдиновна

Kunbassova00@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ шетел филологиясы, ағылшын тілі факультетінің 4 курс студенті. Нұр-Сұлтын, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – Анафинова М.Л

Ақпараттық технологиялармен тікелей байланысты онлайн-коммуникацияны зерттеу кезінде біз семиотикаға ақпаратты сақтайтын және жеткізетін әртүрлі белгі жүйелерінің құрылымы мен қызметі туралы ғылым ретінде жүгіну қажеттілігіне тап боламыз. Белгілер адам санасының, әсіресе дерексіз ойлаудың қалыптасуы мен дамуында шешуші рөл атқарады. "Адамзат өркениеті белгілер мен белгілер жүйелерінсіз мүмкін емес, адамның ақыл - ойы белгілердің жұмыс істеуінен ажыратылмайды, жәнеде, ақыл-ойды белгілердің жұмыс істеуімен анықтау керек", - деп қазіргі Семиотиканың негізін қалаушылардың бірі Ч.Моррис дұрыс атап өтті [1, 37-38 б].

Осы және басқа ұқсас фактілерді білу зерттеушілердің назарын белгілерге аударды және Семиотиканың жалпы белгілер мен белгілер жүйесі туралы ғылым ретінде пайда болуына әсер етті. Таным мәселесіне белгілі бір қызығушылық ежелгі философияда, мысалы, стоиктер, Платон, Аристотель және басқа авторлардың еңбектерінде көрінді. Сонымен бірге таным ілімінің әртүрлі аспектілерін Локк (ол өз еңбектерінде "семиотика" терминін бірінші болып қолданған), Лейбниц, Кондорсе, Кондильяк және т. б. философтар жасаған.

Семиотиканың тәуелсіз ғылыми пән ретінде пайда болуы тек XIX ғасырдың аяғы-XX ғасырдың басында болды. Оны американдық философ Чарльз Сандерс Пирс және құрылымдық лингвистиканың негізін қалаған әйгілі лингвист Фердинанд де Соссюр құрды. Алайда, бұл пәннің нақты Гүлдену уақыты XX ғасырдың екінші жартысы болды, сол кезде мәдени Семиотика мәселелері дами бастады (Р.Барт, у. Эко және т. б.) [2, 143 б.].

Бұл жаңа ғылыми пәннің маңызды жетістіктерінің бірі - ол философияны, түрлі гуманитарлық және нақты ғылымдарды біріктіретін "көпірге" айналды. Себебі белгілер барлық осы ғылымдарда кеңінен қолданылады.

Семиотикалық тәсіл психология, педагогика, антропология және мәдениеттану, Әлеуметтану, экономика және басқа да көптеген білім салаларында кеңінен қолданылады. Семиотикалық әдістер мен тәсілдер онлайн-коммуникацияда да өте маңызды рөл атқарады.

Қазіргі уақытта ХХ ғасырдың аяғында семиотиктердің әдістері мен әдістері әртүрлі бағыттарды талдау үшін қолданылатын көптеген жұмыстардың пайда болуына байланысты [3, б.56].

Интернет-кеңістіктегі Семиотиканың даму тарихы туралы мәселені талдай отырып, біз авторлар мен белгілі бір идеялар ұсынылған нақты жұмыстардан өтеміз, бұл шын мәнінде зерттеушілердің көпшілігі жасайды. Біз дәл осы бөлімде жасауға тырысамыз. Айта кету керек, жеке сөз, дыбыс, тілдік өрнек және т.б. ұғымдарынан табиғи тілде "белгі" ұғымына көшу болды. Мұны Чарльз Пирс жасаған [4], ол тек ауызша тілдің өрнектерін ғана емес, сонымен қатар әртүрлі табиғаттың әртүрлі нысандарын да белгілер ретінде қарастырған. Ол сонымен қатар белгілердің табиғаты мен қарым-қатынастарының сипатына байланысты өзіндік типологиясын ұсынды: белгілер, иконикалық белгілер және белгілер (шартты белгілер).

"Жаңа философиялық энциклопедияда" осы Тұжырымдаманың келесі анықтамасы берілген: "белгі-бұл зат сезінетін және осы белгінің мағынасы деп аталатын басқа объектіні белгілеу, ұсыну, ауыстыру үшін қолданылатын материалдық объект. Белгі әр түрлі нысандар бола алады: заттар, құбылыстар, қасиеттер, қатынастар, әрекеттер және т.б. белгілер ақпаратты алу, сақтау, өңдеу және беру үшін қолданылады" [5, 48 б]. Кез - келген оқиға немесе объект белгі ретінде қабылдануы мүмкін, бірақ бұл үшін аудармашы қажет-белгілерді қабылдайтын тақырып [6, 5 б].

Сонымен, Семиотиканың маңызды мәселелерінің бірі - кез-келген белгіні түсіндіру мәселесі, атап айтқанда, осы белгіні қабылдаған субъектінің сәтті түсіндіруі үшін не қажет екенін қарастыру. Чарльз Пирс ұсынған белгінің анықтамасына сүйене отырып, сәтті түсіндіру үшін қандай объект немесе құбылыс осы белгіні іс жүзінде бейнелейтіні туралы түсінік болуы керек, сонымен қатар Пирс "түсіндірушілер" анықтамасын таңбаны түсіндіретін тақырыпқа әсер ету үшін енгізеді. белгі.

Әлемдік компьютерлік кеңістік бүгінде көптеген адамдардың әлеуметтік белсенділігі жүзеге асырылатын орта болып табылады. Желінің виртуалды әлемі бүгінде нақты әлем үшін нақты бәсекелестік болып табылады. Екінші модельдеу жүйесі бола отырып, Интернет әр түрлі белгілік ортадан қалыптасады [7, 99-100 бет]. Желілік кеңістік графикалық, дыбыстық, анимациялық, визуалды, фото және видео өнері, кино, музыка, әртүрлі ұлттардың ауызша байланысының әртүрлі табиғи тілдері, әртүрлі жаргондар, символдық жүйелер негізінде қалыптасады. Интернет поэзиядан бастап жарнамаға дейінгі көптеген басқа модельдеу жүйелерін ұсынады. Виртуалды байланыс желісінде әркім өз мүдделері мен қалауына сәйкес орын таба алады.

Семиотика әлемді белгі деп аталатын элементар бірлік тұрғысынан зерттейді [8, 54 б]. Белгі - бұл тілдік ақпараттың минималды тасымалдаушысы. Белгілер жиынтығы белгілер жүйесін немесе тілді құрайды. Белгі-бұл екі жақты нысан. Бір жағынан, ол материалдық (өрнек жоспары немесе денотаты бар), екінші жағынан, ол материалдық емес мағынаның тасымалдаушысы (мазмұн жоспары). Қарым-қатынас процесінде әдетте тек тіл ғана емес, сонымен қатар ым-ишара мен бет-әлпет қолданылады, әртүрлі белгілер жүйелерінің белгілері белгілі бір жолмен бір-бірімен байланысты. Белгі жүйесіндегі белгілер арасындағы қатынастар парадигматикалық деп аталады. ХІХ ғасырдың аяғында Чарльз Пирс белгілерінің жіктелуін атап өткен жөн:

Белгі белгілері-олардың өрнек жоспары мазмұн жоспарына ұқсас (мысалы, портрет немесе фотосурет).

Шартты белгілер (символдар) - олардың өрнек жоспары мазмұн жоспарымен ешқандай байланысы жоқ. Бұл кез-келген тілдегі сөздердің көпшілігі.

Көрсеткіш белгілер-олардың мазмұндық жоспары жалғастықты білдіру жоспарымен байланысты, ұқсастық ішінара байқалады (мысалы, жол белгілері) [9, 110 б.].

Осылайша, белгілер қазір өте кең түсініледі және дәл осындай кеңейтілген түсінік адам іс-әрекетінің әр түрлі түрлеріндегі белгілер туралы айтуға мүмкіндік берді. Демек, адам қызметінің кез-келген саласында, соның ішінде интернет кеңістігінде семиотиканы құру мүмкіндігі ашылды, өйткені олардың барлығы белгілерді қолданумен байланысты.

Ақпараттық технологиялармен тікелей байланысты онлайн-коммуникацияны зерттеу кезінде біз семиотикаға әр түрлі белгі жүйелерінің өндірісі, құрылымы және жұмыс істеуі туралы ғылым ретінде жүгіну қажеттілігімен бетпе-бет келеміз, онда негізгі ұғым белгі болып табылады. Белгілерді белгішелік, шартты және индекстік формаларға жіктеу мәтіннің болуын қамтамасыз ететін тілдік жүйеде олардың қатынастарын (парадигматикалық, синтагматикалық) талдауға негіз береді. "Белгі" және "символ" ұғымдарын түсіндіру көбінесе оларды синоним етеді, бірақ біздің жұмысымызда негізгі термин - "белгі". Символдық хабарламада шифрланған мағынаны анықтау декодтау арқылы жүзеге асырылады, мұнда код белгілерді тілдің коммуникативті және басқа функциялары жүзеге асырылатын белгілі бір жүйеге ұйымдастыру әдісін білдіреді.

Қазіргі лингвистика Интернеттегі қарым-қатынастың тілдік ерекшеліктерін зерттеуге көп көңіл бөледі. Интернеттегі қарым-қатынас тілі жаңа болып саналмайды. Ол SMS-хабарлама стилінен туындайды, ол жастар қолданатын жаргоннан шыққан. Интернет-коммуникацияның лингвистикалық ерекшеліктері қысқартылған сөздер мен аббревиатуралардың едәуір санына ие, әдеби емес лексиканың қалыптасуын, сөздің графикалық формасының дыбысқа жақындауын, орфографиялық, грамматикалық және синтаксистік нормалардың бұзылуын көрсетеді; эмодзилерді қолдану.

Тиімді кері байланысқа сүйене отырып, Интернет өзара әрекеттесудің және бүкіл адамзаттың прогрессивті жетістіктерін игерудің жаңа тәсілдеріне көшуге мүмкіндік береді, соның ішінде қоғаммен байланыстың, желілік ұйымдардың және онлайн қауымдастықтардың жаңа түрлерінің пайда болуына әкеледі.

Интернеттегі байланыс ғаламторға тән функционалдылықтың алуан түрлілігіне байланысты өзара әрекеттесудің әртүрлі тәсілдері мен формаларымен ерекшеленеді. Виртуалды Байланыс зерттеушілері әдетте бұл әдістерді интерактивтілік (онлайн және оффлайн) және ашықтық (қоғамдық және жеке), байланыс бағыты (монологиялық, диалогтық), байланыс бағыты немесе байланыс түрлері (ресми немесе бейресми) және т. б.

Интернеттегі қарым-қатынастың тілдік ерекшеліктерінің ішінде біз негізгі аспектілерді атап өтте кетсек:

жанрлардың сипаттамасы (чаттар, веб-форумдар, пікірталас парақтары, қонақ кітаптары, электрондық пошта тізімдері, форумдар, блогтар, телеконференциялар және т. б.);

емле, синтаксис, тыныс белгілерінің ережелерін өзгерту (соңғысы семантикалық сипатқа ие болады, тонды беру үшін қолданылады); мысалы: *-Прив! Не жаналк?-Еш жаналк жок!!!*

кіріспе, толық емес, параллель және эллиптикалық құрылымдарды қолдануға артықшылық беру; қайталанудың көптігі, кері дәйексөз әдістерін, сұрақ және леп сөйлемдерін жиі қолдану (әсіресе риторикалық); сөйлеудің эмоционалды жағын білдіру және сипаттау үшін паралингвистикалық құралдарды қарқынды қолдану; мысалы: *- а куда это ты намылилась))) - Гулять!; - Что рассказал? - про них); - Что делать будете? - Поеду.*

эллипс: *- I was thinking about you today.....*

әріптерді, әдетте дауысты дыбыстарды немесе тұтас буындарды жіберіп алу арқылы хатта көрсетілген дыбыстарды азайту; мысалы: *-И скок исполнилось?*

бейвербалды электрондық пошта кілттері деп аталатын интернет таңбаларын таңдаңыз. Бұл эмоцияны сөзбен сипаттауға арналған арнайы белгішелер (хабарламаның негізгі мәтінінен кейін жақшада), "Эмодзи" немесе смайлик сөздерімен айтылмаған эмоцияларды жеткізуге арналған стандартты баспа белгілері. Мысалы, *"күлімсіреу" әдетте ":-)"* немесе *":-)"*;

мәтіндерді креолдау дизайн құралдары мен аудиовизуалды қосымшалар мәтіндік ақпаратпен бірге пайда болған кезде экраннан тиімді қабылдау үшін қолданылады;

лексикалық және графикалық қысқартулар. Мысалы: "BTW" (*by the way*); басты сөз - етістікпен бағыныңқы көңіл - күй формасындағы сөз тіркесі: "RBTL" (*read between the lines*); тұрақты сөз тіркестері: "CUL8R" (*see you later*); "TIE" (*take it easy*); әр түрлі маңызды сөздер "B4" (*before*); коммуникацияға қатысушы жай – күйінің стандартты түсініктері: "BRB" (*be right back*);

Просодиканы беру мүмкіндігі арнайы фонетикалық және графикалық құралдарға жатады: үзілістер үтірлер мен эллипстермен белгіленеді. Мысалы: *Мен қазір фильмді көремін...ең жақсы шешім... мен ештеңе таба алмаймын* ((((((;

Айқай немесе көтерілген тон бас әріптермен беріледі. Мысалы: *НЕГЕ ЖАУАП БЕРМЕЙСІҢ!!!!*

Сөздің ұзындығы, күшті эмоциялар әріптер / тыныс белгілерін қайталау арқылы беріледі. Мысалы; *Goood Morniiing!!!!*

Хатта көрсетілген интонациялық экспрессивтілік прагматикалық түрде анықталатынын және адресат өзінің ерекше эмоционалды жағдайын жеткізуге тырысатынын түсіндік. Әрекеттерді белгілеу, белгілі бір жағдайға реакцияларды түсіндіру және эмоцияларды көрсету үшін пайдаланушылар "жұлдыздар"(*text*) түріндегі автоматты түсініктемелер үшін метатексті пайдаланады. "Жұлдызшалар" ауызша емес сөйлеуді енгізуге арналған графикалық сигналдар:

- *Бұл үшін менде қанша уақыт бар?*
- *бес минут *минуттан бастадым*)*)))

Интернеттегі қарым - қатынастың графикалық ерекшеліктері дыбыстардың айтылуымен байланысты емес, олар компьютер, атап айтқанда экран және пернетақта сияқты техникалық байланыс құралдарының болуы нәтижесінде пайда болды, сонымен қатар прагматикалық себептерге байланысты-бұл кері байланыс қиындықтарын, визуалды байланыстың болмауын өтеуге мүмкіндік беретін эмотикондар мен смайликтер:

- *hahahahahah))LOL (Laughing out loud)*

Осылайша, интернет-кеңістіктегі байланыс фонетикалық жазу бағытымен, эмоцияны, эмотиконды және метатекстік сигналдарды эмоцияларды, интонацияны, бет-әлпетті, қимылдарды және сөйлеудің басқа да вербальды емес сүйемелдеуін белсенді қолданумен сипатталады.

Зерттеу нәтижелері интернеттегі қарым-қатынас сипатын көрсететін виртуалды коммуникацияның ең жарқын ерекшеліктерінің ішінде сленгті, эвфемизмдерді, аббревиатураларды , грамматикалық (морфологиялық, синтаксистік) өзгерістерді, сондай-ақ эמודзилерді қолдануды ажыратуға болады деп қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Осылайша, тілдік нормаларды саналы түрде бұрмалау, ресми және бейресми қарым - қатынасқа деген көзқарас, сондай-ақ эмоционалдылық пен экспрессивтілік-мұның бәрі тілдің демократиялануын, оның қалыптасуы мен дамуын, коммуникативті инновацияны көрсетеді. Сондықтан, тұтастай алғанда интернет-коммуникацияның лингвистикалық ерекшеліктерін және әсіресе әлеуметтік желілердегі барлық тілдердегі түсініктемелерді одан әрі зерттеу үлкен әлеуетке ие, өйткені бұл Интернеттегі тілдің даму тенденцияларын байқауға мүмкіндік береді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Моррис, Ч. У. Основания теории знаков // Семиотика. М., 1983.
2. Иванов Вяч. Вс. Очерки по предыстории и истории семиотики // М., 1998.
3. Степанов Ю.С. Семиотика. М., 1971.
4. Пирс, Ч. С. Избранные философские произведения // М., 2001.

5. Гриненко, Г. В. Новая философская энциклопедия // М., 2000–2001.
6. Kavinkin I. N. Basics of semiotics // М.: Publ, 2011.
7. Morris Ch.U. *Writings on the General Theory of Signs* // Edited by Ju. S. Stepanov. Moscow:1982.
8. Ляшенко, Е.С. Семиотический аспект интернет-культуры // Гуманит. вектор. 2011. 99-105 стр.
9. Peirce C.S. Semiotic and Significs // under "Final Interpretant" 1909. p. 110.

ҚАЗІРГІ ТАҢДАҒЫ КИБЕРКЕҢІСТІКТЕГІ АҒЫЛШЫН ТІЛІНІҢ ТҮРЛЕРІ МЕН ӨЗГЕРУІ

Маханбетжан Әсем Нұржанқызы

assem.sunm@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ шетел филологиясы, ағылшын тілі факультетінің 4 курс студенті. Нұр-Сұлтын, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – ф. ғ.к., профессор Анафинова М.Л

XXI ғасырда ағылшын тілі кеңінен таралып, Британ империясы, Америка Құрама Штаттарының ғана тілі емес, сонымен бірге жаһандық тілге айналды. Ғалымдар мен мамандар арасындағы халықаралық ақпарат алмасу ағылшын тілінің жаһандануына мүмкіндік берді. Демек, бүкіл әлем ағылшын тілін білім беру, дипломатия, ғылым және технология саласында қолдануды, сондай-ақ әлемдік еңбек нарығында бәсекеге қабілетті болуды таңдады. Мысалы, IT секторы ағылшын тілін ана тілі ретінде қабылдаған көптеген салалардың бірі болып табылады және осы ұстанымның арқасында ағылшын тілі Интернеттегі ең кең таралған тілге айналды.

Ағылшын тілінің ғаламтор желісінің әсерінен өзгеріске ұшырауына байланысты, Дэвид Кристал тұжырымдаған, «интернет-лингвистика» атты жаңа ғылым пайда болды. Ғылымның бұл бөлімі интернет-кеңістіктің және мәтіндік хабарламалар сияқты ақпарат берудің басқа "жаңа" құралдарының белсенді дамуының әсерінен туындаған тілді қолданудың жаңа формаларын зерттеумен айналысады. Тіпті Netspeak, Chatspeak, Netlish немесе e-talk атты жаңа термин қалыптасты. Бұл термин ғаламтор-аралық ағылшын тіліне және оның барлық жаңалықтары мен инновацияларын сипаттауға арналған [1, 24 бет].

Бүгінгі таңда Интернет немесе ғаламдық желі - ойлап табылған кезеңіндегідей деректерді тасымалдау тәсілі ғана емес, сонымен бірге адамның әлемдегі өмірдің үнемі дамып келе жатқан қарқынына сәйкес бағдарлануына көмек беретін маңызды құралдарының бірі. Желіде адамдар пайдалы ақпаратты, өмірлік серіктесті іздейді, сауда жасайды, жұмыс істейді, Іскерлік байланыстар орнатады, танымал болады және т.б., желілік өзара әрекеттесу әлеміне адамның осындай үлкен қатысуы зерттеушілердің әртүрлі білім салаларында, соның ішінде лингвистер ғылымының мамандарының да қызығушылығын арттырады.

Соңғы он жыл ішінде желілік тілдің жұмыс істеу ерекшеліктерін, желілік дискурсты қалыптастыру тәсілдерін және Интернеттегі ағылшын тіліндегі сөйлеу процестерінің барысын зерттеуге арналған көптеген жарияланымдар пайда болды.

Сонымен қатар, көп жағдайда байланыс процесі осы ортада негізінен мәтіндік алмасу арқылы жүзеге асырылады. Шерри Теркл виртуалды сәйкестікті зерттеуде жазғандай, сіз кез-келген адам бола аласыз. Қаласаңыз, өзіңізді толығымен "қайта ойластыра" аласыз. Тыңдаушы сіздің сөздеріңіздің негізінде ғана болжам жасай алады. Олардың бар көре алатыны, - тек сіздің сөздеріңіз [2, 7-274 бет].